

30. janvāris, 2024

ATIS ROZENTĀLS

Teātra kritiķis, laikraksta "Diena" žurnālists

VĒSMA LĒVALDE

Teātra kritiķe un zinātniece

ATZĪŠANĀS MĪLESTĪBĀ TEĀTRIM

KRITIĶU ĪSVIEDOKĻI PAR LATVIJAS NACIONĀLĀ TEĀTRA IZRĀDI "GARDEROBISTI"

PAULAS PĻAVNIECES REŽIJĀ

Saiet pilnīgā Čehovā

Atis Rozentāls: Veseli trīs no Nacionālā teātra jauniestudējuma "Garderohisti" radošās komandas paši ir strādājuši teātra garderobē. Tomēr izrādē nav daudz sadzīvisku detaļu, turklāt anekdotes par amizantajiem skatītājiem nav nonākušas Nacionālā teātra Aktieru zāles spēles laukumā, bet patvērušās programmiņā. Tur atrodams arī saraksts ar pazīstamām personībām, kas dažādos savas dzīves posmos strādājušas kādā no

teātriem tieši par garderobistiem. Dažus, šķiet, atceras teju katrs, ar ko sanācis aprunāties (līderis šajā ziņā ir komponists Jēkabs Nīmanis), par citiem, piemēram, operas dīvu Maiju Kovaļevsku, ir pārsteigums.

Klāva Meļļa "fatāla romantiska komēdija" šķietami dokumentē konkrētu laika posmu – 2002. gadu, kad Nacionālajā teātrī rāda "Sfinksu" un Latvija uzvar Eirovīzijā (darbība notiek vienu dienu pirms šī konkursa). Būtiska ir "Sfinksas" saistība ar administratora Anda atveidotāju Aināru Ančevski, kurš šajā iestudējumā Finka lomā piedzīvoja savu zvaigžņu stundu, bet jaunajā izrādē ar gaumīgu lirisku pašironiju atveido kompleksu māktu cilvēku, kurš droši vien gribētu būt uz skatuves, bet var tikai piedziedāt līdzī translācijā redzamajam Ivaram Stoninam.

Paulas Pļavnieces režijā tiek risināts Čehova cienīgs attiecību savijums, kurā visas jūtas ir neatbildētas un visi samīlas nepareizajos "objektos". Mellis kā dramaturgs ieskicē arī sev raksturīgo provinces kompleksu tēmu, ko vērojām jau "Mārtinā Īdenā", un neizbēgami kaut kur aizskatuvē klīst arī Meļļa dramaturģijas gandrīz neiztrūkstošais tēls – Asnate. No jauniešu – garderobistu trijnieka pārliecinošākais ir Matīsa Budovska nervozi manierīgais Edijs, Sandija Dovgāne Ingas lomā akcentē nevaldāmu temperamentu un emocionalitāti, bet salīdzinoši neizdevīgā situācijā ir LKA studente Elizabete Milta, kuras Alisei ir daudz kareivīguma, bet pamaz nianšu, ko ietekmē arī dramaturģijas dotais rakstura profils.

Atzišanās mīlestībā teātrim ir iespējama ne tikai, atveidojot aktieru kaislības, bet arī, pievēršoties apkalpojošā personāla emociju pasaulei. Melanholiski komiskie notikumi ierāmēti lakoniskā, bet precīzi atpazīstamā scenogrāfes un kostīmu mākslinieces Ingas Siliņas vizuālajā risinājumā un Kārļa Tones skaņu pasaulē. Un jā – izrādes veidotāji

atzīstas mīlestībā savas bērnības iemīļotajam iestudējumam "Pepija". Jauka un gaumīga izklaides vienība repertuārā.

Skats no izrādes "Garderobisti" // Foto – Matīss Markovskis

Kā pasakā par čiku

Vēsma Lēvalde: Pēc Nacionālā teātra intriģējoši pieteiktā jaundarba "Garderobisti" noskatīšanās ir sajūta, it kā būtu izmēģināta recepte ar drošām sastāvdaļām, bet garša sanākusi... nekāda.

Gluži kā latviešu tautas pasakā par čiku radošā komanda ir izvēlējusies *labu dzelzi* – lielisku ideju par teātra cilvēkiem, ko visi redz, bet būtībā nepamana, proti – garderobistiem. Ideju īstenojusi profesionāli atzīta radošā komanda. Izrādes programmiņā ievietotā režisores Paulas Pļavnieces anotācija vēsta, ka runa būs par

kaislībām, kas risinās ne tikai uz skatuves, bet arī “pieklusinātās balsīs turpat, aiz lielās zāles sienas”. Deklarētais žanrs – fatāla romantiska komēdija, ko papildina interesants bijušo garderobistu saraksts un īsi “garderobes stāstiņi”, sola mazliet pašironisku metateātra versiju par piepildītiem un nepiepildītiem sapņiem, dzīves dramaturģiju un teātra melnbalto maģiju.

Pirmais cēliens lielā mērā šim pieteikumam seko, veiksmīgi veidojot metateātra estētikai raksturīgo teātra un dzīves paralēli. Scenogrāfija precīzi imitē Nacionālā teātra gaitēnos izvietotās garderobes fragmentu ar sarkaniem samta aizkariem, kas vienlaikus simbolizē arī teātra lielās skatuves aizkarus. Aināra Ančevska maigajā, pieklusinātajā balsī norunātais prologs ar ietvertu iekšējās translācijas tekstu “aktieriem trešais zvans” un sekojošo trešo zvanu skatītājiem – nostalgisko “Skroderdienu” motīvu – ievada ironiskā klasiskā teātra dekonstrukcijā. Spēles laukuma sānos novietotie televizori raida izrādes “Sfinksa” ierakstu, un aktieri apbrīnojami precīzi iekļaujas skaņainas noteiktajā ritmikā un laika nogrieznī, lai saskaņotu ekrāna un “dzīvo” mizanscēnu. Veidojas asociatīvas paralēles, iezīmējas tēlu raksturi, un neliekas īpaši traucējošas neiespējamās situācijas, ko piedāvā dramaturgs.

Diemžēl otrajā cēlienā cerētais *lemesis* tiek sadauzīts čikos jeb banālā *sitkomā*, kur nav ne romantikas, ne fatālisma. Klišeja uz klišejas, un nav skaidrs, kāpēc vispār bija vajadzīga atkāpšanās laikā un teātris kā norises vieta, jo tā saukto dramaturģisko instrukciju “Inga un Alise grib Ediju, Edijs grib Andi, Andis grib Ingu, Alisi negrib neviens” var izspēlēt jebkur un jebkad. Pēcgaršas nav – ne gandarījuma, ne vilšanās. Tāda nenoteiktā bija.